high queries, cheerfulness, courage in advocating opinions, while in the upper course students are dominated by self-control, breadth of perspectives, tolerance, and performance. The emergence of the position of a future specialist indicates an increase in the value of such values as tolerance and sensitivity, since they are perceived as significant in the context of the fulfillment of their professional functions by the psychologist.

Key words: value, value orientations, student age, student-psychologist, youth, professional realization, self-realization, personal potential.

УДК 159.92

К. І. КАМШЕКО

DOI: https://doi.org/10.35619/prap_rv.vi12.55

ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ СУБ'ЄКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ГОМОСЕСУАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті проаналізовано та узагальнено основні підходи до дослідження проблеми суб'єктивного благополуччя для людей гомосексуальної орієнтації. Суб'єктивне благополуччя розглядається з точки зору її внутрішньої структури – когнітивного, афективного та поведінкового компонентів. Спираючись на відомі дослідження побудовано теоретичну модель дослідження проблеми суб'єктивного благополуччя для гомосексуалів.

Ключові слова: суб'єктивне благополуччя, гомосексуальні особистості, гедоністичний підхід, евдемонічний підхід, компоненти, оцінка, задоволеність життям, емоційний комфорт.

В статье проанализированы и обобщены основные подходы к исследованию проблемы субъективного благополучия для людей гомосексуальной ориентации. Субъективное благополучие рассматривается с точки зрения ее внутренней структуры - когнитивного, аффективного и поведенческого компонентов. Опираясь на известные исследования построена теоретическая модель исследования проблемы субъективного благополучия для гомосексуалов.

Ключевые слова: субъективное благополучие, гомосексуальные личности, гедонистический подход, евдемоничный подход, компоненты, оценка, удовлетворенность жизнью, эмоциональный комфорт.

Постановка проблеми. Поступ суспільно-політичних перетворень вітчизняного соціуму актуалізував чимало проблем, зокрема плюральності, толерантності як способу співіснування соціальних груп різної генези та предметної спрямованості. Серед них, чільне місце посідають нові спільноти, наприклад, віртуальні, або спільноти нетрадиційної сексуальної орієнтованості, зокрема, гомосексуальної. Проблема інтеграції її у соціум пов'язана зі зміною ціннісних детермінант співіснування людей як у міжгруповому вимірі, так і у внутрішньогруповому. Тому проблема критеріїв, індикаторів, змісту благополуччя гомосексуальної особистості є актуальною на часі.

Проблема психологічного змісту суб'єктивного благополуччя особистості розробляється у зарубіжній та вітчизняній науці. Вважають, що воно демонструє своєрідне «співвідношення особистості з життям», на яке впливають внутрішні (ціннісні і смислові утворення особистості, соціально-психологічні установки, стратегії поведінки) і зовнішні (умови соціалізації) чинники (К. О. Абульханова-Славська). Проблема суб'єктивного благополуччя детального розгляду дістала в сучасних дослідженнях (Г. Пучкової, В. Духневича, Е. Кологривової, Л. Кулікова, Р. Шаміонова) та інших. Йдеться про суб'єктивну оцінку якості життя серед різних груп населення, наприклад, у літніх людей (Л. Ратманська, М. Розенбаум), у менеджерів (О. Старченкова), у студентів (Г. Баранова), у дітей (Л. Шестопалова), у внутрішньо переміщених осіб (М. Бельські, В. Гриценко) тощо. Проте достатньо поодинокими залишаються розробки проблеми суб'єктивного благополуччя у групах осіб з гомосексуальною орієнтацією.

У цілому дослідження гомосексуальності у вітчизняній та зарубіжній науці пройшли ряд етапів: від стигматизації і патологізації – до спроб феноменологічного опису явища. У наш час гомосексуальність виключено із списку психічних розладів. Фахівцями визнано, що гомосексуальна орієнтація не є хворобливим станом та не є соціально небезпечною формою поведінки.

У класичній зарубіжній психології окремі аспекти цієї проблеми розглядалися в ході обґрунтування теорій формування гомосексуальної орієнтації людини (З. Фрейд, К. Хорні, Ф. Келмен, Н. Глед'ю, Р. Байбер, Дж. Хайді, Дж. Мані, Д. Ісаєв), при вивченні критеріїв гомосексуальної активності (А. Кінзі), проходження психосоціальних криз в юнацькому віці (Е. Еріксоном) та вікових особливостей процесу формування гомосексуальної орієнтації (І. Коном). У сучасних зарубіжних

дослідженнях йдеться про особливості психологічних проблем гомосексуалів юнацького віку та процесу становлення гомосексуальної ідентичності (Е. Колеман, В. Касс, М. Вудман, С. Ленн). У вітчизняних дослідженнях з'ясовуються фактори розвитку «Я-концепції» в процесі гендерної соціалізації особистості (Т. Говорун та О. Кікінежді), розробляються концептуальні положення щодо гомосексуальної орієнтації особистості (А. Нагорна і В. Безпалько).

Отже, проблема суб'єктивного благополуччя є актуальною на часу та досить ґрунтовно представлена в роботах вчених (О. Данильченко та ін.). Проте суб'єктивне благополуччя не тільки особи, а й групи осіб, зокрема гомосексуалів в контексті їх оцінки власного життя є недостатньо розробленою, що й зумовило вибір нами теми дослідження.

Актуальність останніх досліджень і публікацій. Необхідність дослідження та розробки структурних компонентів суб'єктивного благополуччя гомосексуалів посилюється у зв'язку з тим, що у соціокультурному просторі відбувається помітна трансформація уявлень про варіативність сексуальних відносин та сексуальної поведінки. У зв'язку з суспільними і соціальними змінами люди все частіше легалізують свою сексуальну орієнтацію. Аналіз вітчизняної і зарубіжної літератури свідчить, що досліджено гомосексуальної орієнтації як: субкультуру (О. Кернберг, О. Феніхель), сексуальну поведінку, віктимну сексуальну поведінку (І. Кон), як вид насилля, проби встановлення її нормативності та патологічності (Г. С. Кочерян) тощо.

Необхідність розробки цієї теми посилюється у зв'язку з тим, що у наш час тема гомосексуальності, пошуку сексуальної, статевої ідентичності є досить широкою і актуалізує пласт соціальних, культурних і психологічних проблем. Феномен гомосексуальної орієнтації та психологічні явища з нею пов'язані, у вітчизняній психологічній літературі розглядаються лише окремі аспекти цієї проблеми. Це пов'язано як зі стигматизацією цієї частини суспільства, так і з досить неоднозначним ставленням до цієї проблеми у суспільстві у цілому.

Формулювання цілей статті. З'ясувати основні складові компоненти суб'єктивного благополуччя осіб з гомосексуальною орієнтацією.

Виклад основного матеріалу. Чим багатшим, різноманітнішим є життя суб'єкта, чим визначнішою є позиція особистості в житті, тим складнішою є структурна композиція суб'єктивного благополуччя і, вочевидь, тим глибшим є внутрішній світ людини і багатші її взаємовідносини з іншими. Це не означає, що суб'єктивне благополуччя — прерогатива осіб виняткового, унікального складу. Воно може по-різному проявлятися і, відповідно, детермінуватися залежно від того або іншого рівня взаємодії особистості зі світом, її організації та розвитку. Найбільш вагомий внесок щодо розуміння проблеми гомосексуальної орієнтації, зокрема гомосексуальної ідентичності здійснено представниками психоаналітичного напрямку (О. Кернберг, О. Феніхель, З. Фройд). Так, у роботах О. Феніхеля гомосексуальність розглядається у контексті класичного психоаналізу і відноситься до перверсій. Він розглядає вплив і роль конституціональних чинників на формування гомосексуальності, зауважуючи, що під тиском певних конфліктів одні індивіди більш схильні до гомосексуальних відносин, ніж інші.

Упродовж тривалого часу, у дослідженнях гомосексуальності надавали першочергової уваги біологічним чинникам, оскільки вважається, що гомосексуальна орієнтація є генотиповою, тобто спадковою і тільки останнім часом визнається її зв'язок з особливостями структури особистості, самосвідомості та раннім дитячим досвідом. Ряд дослідників доводять, що інноваційним моментом є визнання пріоритетної участі соціально-психологічних чинників у нормальному й аномальному генезі ядерної гендерної ідентичності, цього базального й онтогенетично раннього психічного утворення, сутність якого полягає у несвідомому ототожненні себе з певною статтю. Відносно більш пізні складові гендерної ідентичності – статеву роль і психосексуальну орієнтацію, більшою мірою прийнято вважати продуктом психосоціального розвитку особистості [10].

Таким чином, проблема гомосексуальності, зокрема гомосексуальної ідентичності має методологічні та концептуальні аспекти розробки. З одного боку, визнається роль ранніх об'єктних відносин у формуванні гомосексуальної ідентичності, з іншого – існують дослідження окремих проявів гомосексуальності, які мають доволі фрагментарний характер. Суб'єктивне благополуччя вважають категорією суб'єктності людини, в якій інтегровано сприйняття, оцінку й інші процеси, обумовлені через багатократні опосередкування зовнішніми і внутрішніми детермінантами життєдіяльності. Трактують феномену суб'єктивного благополуччя об'єднують у два фундаментальні підходи: гедоністичний й евдемонічний. До гедоністичних теорій належать ті вчення, в яких поняття благополуччя переважно описується у термінах задоволеності чи незадоволеності, будується на балансі позитивного або негативного афектів. Класичними прикладами таких вчень є концепції Н. М. Брадбурн, Е. Діннер, А.С. Ватерман. Евдемонічний підхід базується на розумінні психологічного благополуччя як результату розвитку і саморозвитку особистості.

Особистість, перетворюючи себе, перетворює навколишній світ і, в такий спосіб, досягає внутрішньої гармонії (К. Ріфф, Е.Л. Десі, Р.М. Райан). Наголошуючи на обмеженості гуманістичного підходу до вивчення психологічного благополуччя особистості, К. Ріфф створила теорію з урахуванням аналізу концепцій, пов'язаних із позитивним функціонуванням особистості (А. Маслоу, К. Роджерс, Г. Юнг, Е. Еріксон.). Зокрема виділено шість показників позитивного функціонування особистості: самоприйняття, позитивні стосунки з оточуючими, автономія, управління середовищем, цілі в житті і особистісний розвиток. (2)

Вітчизняні дослідники доводять, що поняття суб'єктивного благополуччя є складним цілісним переживанням, що виражається у суб'єктивному відчутті щастя, задоволеності собою й особистим життям, а також пов'язане з базовими людськими цінностями та потребами (П. П. Фесенко, Т. Д. Шевеленкова). Йдеться насамперед про суб'єктивну оцінку людиною особистих переживань, (що подібне до розуміння суб'єктивного благополуччя за Е. Діннером) [14], а також про особливості позитивного функціонування особистості (за К. Ріфф) [10].

У гедоністичному підході головна увага приділяється афективному компоненту (задоволеність потреб; реалізація бажань), тоді як в евдомонічному підході переважно йдеться про внутрішній світ особистості – когнітивний компонент (самореалізація, сенс життя, важливість свободи). Кожен з підходів докладає внеску у розробку проблеми, з усім тим, водночас і обмежується методологічним контекстом. Крім того, важливо звернути увагу на поведінковий компонент. У більшості теорій, присвячених вивченню суб'єктивного благополуччя, поведінковий (соціальний) компонент розглядається, як фактор впливу (І. Макдауел, К. Ньюел), як виконання соціальних ролей [6]; соціальне схвалення (А.Нієбойер); керування своєю поведінкою в навколишньому середовищі (Ю.В. Бессонова, Дж. Ларсон) тощо. Отже, можна виокремити три структурних компоненти суб'єктивного благополуччя: когнітивний, афективний і поведінковий (рис.1).

Поняття «суб'єктивність» відбиває характеристики внутрішнього світу людини; відповідно, коли йдеться про суб'єктивне благополуччя, особливо значущим стає характер встановлення самою людиною (суб'єктом) зв'язків між відбиваними оцінними характеристиками зовнішніх об'єктів і явищ, включаючи і об'єктивні ефекти своєї поведінки (зовнішні інстанції), і характеристики внутрішнього світу (внутрішні інстанції) [4]. Суб'єктивне благополуччя складається з різних оцінок окремих сторін життя людини. Саме ці сторони життя потім зливаються у відчуття суб'єктивного благополуччя.

На основі теоретичного дослідження було сформоване робоче поняття суб'єктивного благополуччя (СБ) як оцінки благополуччя своєї когнітивної, афективної, поведінкової сфер та життя загалом. Найбільш загальні закономірності існування суб'єктивного благополуччя можуть бути виявлені в ході аналізу окремих його складових, що утворюють цілісну систему. Проте виділення компонентів в такій системі є досить умовним.

Рис. 1. Складові суб'єктивного благополуччя людей гомосексуальної орієнтації

Когнітивний компонент суб'єктивного благополуччя виникає при цілісній та несуперечливій картині світу у суб'єкта, розумінні поточної життєвої ситуації. Дисонанс у когнітивну сферу вносить суперечлива інформація, сприйняття ситуації як невизначеної, наявності інформаційної або сенсорної деривації. Специфіка когнітивного компоненту, насамперед пов'язана з особливостями соціальні системи, в якій знаходяться гомосексуали з їх різнорівневістю та різнорідністю. Здійснено дослідження окремих осіб, а також стосунки в середині групи – сімейної [1], дружньої, дозвілєвої. Йдеться про спільноти, великі соціальні групи тощо. З'ясовується специфіка цілей, які надають сенсів життю (К. Ріфф, П. П. Фесенко); рефлексивного компоненту, а саме: самосприймання, позитивної оцінки себе та свого життя в цілому, усвідомленості та прийняття не тільки своїх позитивних рис, а й негативних (А. Маслоу, М. Яхода, Е. Діннер).

Афективний компонент суб'єктивного благополуччя трактується як переживання, яке об'єднує відчуття, що обумовлені успішним функціонуванням різних сторін особистості. Дисгармонія у будь-якій сфері особистості викликає одночасно й емоційний дискомфорт. Саме у ньому достатньо повно відбито неблагополуччя в різних сферах. Якщо спиратися на афективний компонент, то суб'єктивне благополуччя, насамперед, буде оцінюватися через емоційний індикатор, що містить чимало суб'єктивних оцінок задоволення в стосунках у соціумі, сім'ї, спільноті, дружній та професійній групах. Йдеться про баланс позитивних і негативних афективних переживань, суб'єктивне відчуття щастя (М. Аргайл, Н. Бандурн); загальну задоволеність життям, відсутність депресивних симптомів та емоційний комфорт (Е. Діннер, А. В. Вороніна, П. П. Фесенко) тощо.

Поведінковий компонент містить контроль над обставинами і оцінку задоволеності від соціального життя та виконання соціальних ролей (І. Макдауел, К. Ньюел, Л. Каллаган), від управління навколишнім середовищем (Ю. В. Бессонова, Дж. Ларсон). Йдеться про: а) соціальне регулювання як задоволеність стосунками, виконання соціальних ролей, соціальна поведінка; б) соціальне схвалення як відчуття турботи та поваги, соціальні зв'язки та задоволеність ними (І. Макдауел, К. Ньюел). Найбільш значущими аспектами рольового функціонування вважають якості подружніх взаємин, професійну реалізацію та соціальну активність (Дж. Ларсон).

Когнітивний компонент, тобто сприймання та осмислення людиною свого життя. Своєю чергою містить такі індикатори: світогляд, що відображається в своїх власних настановах, цінностях, переконаннях та перспективах розвитку; рефлексивність як усвідомлення безпосередньої реальності, уявлення про себе, відчуття контролю над подіями та почуттями.

Афективний компонент, тобто ситуативні емоційні стани, які пов'язані з задоволенням власних потреб містить такі індикатори: емоційність, як задоволеність взаєминами, баланс позитивних і негативних переживань в відносинах з партнером; позитивні міжособистісні стосунки: гармонічні стосунки з соціумом; потреби – соціальні (в соціальній зв'язності/належності), соціальному схваленні, в соціальній підтримці); мета потреби (особистісний ріст/міра самореалізації).

Поведінковий компонент як соціальна взаємодія складають такі індикатори: керування довкіллям (прояв готовності/неготовності людини до певних дій по збереженню чи зміні своєї соціальної ситуації); соціально рольовий (виконання соціальних ролей, рівень соціальної активності та соціальних навичок).

Висновки та перспективи подальших досліджень. На сучасному етапі уявлень про суб'єктивне благополуччя його здебільшого визначають як динамічну когнітивно-емоційну та поведінкову оцінку людиною якості власного життя загалом та окремих його сфер, яка формується на основі об'єктивних компонентів, сприйнятих і засвоєних особистістю із урахуванням її індивідуально-типологічних особливостей.

У результаті аналізу наукових джерел уточнено поняття суб'єктивного благополуччя. Суб'єктивне благополуччя гомосексуальної особистості є інтегральним психологічним утворенням, що містить оцінку і ставлення людини до свого життя і самої себе. Цей особистісний конструкт виявляється на трьох рівнях – когнітивному, афективному та поведінковому. Відповідно, йдеться про три блоки в структурі суб'єктивного благополуччя осіб з гомосексуальною орієнтацією. Відсутність переживання негативних і наявність позитивних емоцій (емоційний баланс), уявлення про своє життя та окремі його сфери як такі, що відповідають ідеалу свого існування (задоволеність життям), формують відкриту, динамічну (через зміну умов життя та, відповідно, переформування уявлення про нього й емоційні реакції), однак сталу (оскільки залежить від особистісних особливостей) систему образів себе та свого життя.

Перспективою подальших досліджень є добір методичного інструментарію, який дозволить з'ясувати індикатори та зміст кожного зі структурних компоненту суб'єктивного благополуччя осіб з гомосексуальною орієнтацією та порівняти результати з особливостями суб'єктивного благополуччя з особами з інших типів соціальних груп.

Список використаних джерел.

1. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Педагогика, 1980. – 234 с.
2. Аргайл М. Психология счастья / М. Аргайл. – СПб. : Питер, 2003. – 324 с.
3. Воронцов Д. Гендер и квир: novum organum российской социальной психологии, или "приличные" термины для "неприличного" предмета / Д. Воронцов // Социальная психология и общество. – 2014. – Т. 5, № 4. – С. 14–28.
4. Джидарьян И. А. Проблема общей удовлетворенности жизнью: теоретическое и эмпирическое исследование / И. А. Джидарьян, Е. В. Антонова // Сознание личности в кризисном обществе. – М. : Педагогика, 1995. – С. 76–94.
5. Колесов Д. В. Проблеми сексуальної орієнтації / Д. В. Колесов. – М. : МПСИ ; Воронеж : Модэк, 2000. – 299 с.
6. Кон І. Світанкове місячне сяйво. Лики та маски одностатевого кохання / І. Кон. – Львів : НВФ «Укр. технології», 2011. – 507 с.
7. Кочарян Г. С. Психотерапия гомосексуалов, отвергающих свою сексуальную ориентацию: современный анализ проблемы / Г. С. Кочарян // Психиатрия и медицинская психология. – 2010. – № 1–2 (24–25). – С. 131–141.
8. Куликов Л. В. Детерминанты удовлетворенности жизнью / Л. В. Куликов // Общество и политика. – СПб. : Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2000. – С. 476–510.
9. Селигман Мартин Э. П. Новая позитивная психология: Научный взгляд на счастье и смысл жизни / Э. П. Мартин Селигман ; пер. с англ. – М. : София, 2006. – 368 с.
10. Фрейд З. Три очерка по теории сексуальности / З. Фрейд. – М. : Просвещение, 1989. – 89 с.
11. Ryff C. D. Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being / C. D. Ryff // Journal of Personality and Social Psychology. – 1989. – № 6, Vol. 57. – P. 1069–1081.

References

1. Abulkhanova-Slavskaya K. A. Activities and psychology of personality / K. A. Abulkhanova-Slavskaya. – M. : Pedagogika, 1980. – 234 s.
2. Argyll M. Psychology of Happiness / M. Argyll. – SPb. : Peter, 2003. – 324 s.
3. Vorontsov D. Gender and Queer: novum organum of Russian social psychology, or "decent" terms for "indecent" subject / D. Vorontsov // Social psychology and society. – 2014. – Vol. 5, № 4. – S. 14–28.
4. Dzhidaryan I. A The problem of overall life satisfaction: theoretical and empirical research / I. A. Dzhidar'yan, E. V. Antonova // Personality consciousness in a crisis society. – M. : Pedagogika, 1995. – S. 76–94.
5. Kolesov D. V. Problems of sexual orientation / D. V. Kolesov. – M. : MPSI ; Voronezh : Modex, 2000. – 299 s.
6. Кон І Світанкове місячне сяйво. Faces of that mask of a one-stage cohort / I. Kon. – Lviv : IAF "Ukrainian Technologies", 2011. – 507 s.
7. Kocharyan G. S Psychotherapy of homosexuals rejecting their sexual orientation: modern analysis of the problem / G. S. Kocharyan // Psychiatry and medical psychology. – 2010. – № 1–2 (24–25). – S. 131–141.
8. Kulikov L. V. Determinants of life satisfaction / L. V. Kulikov // Society and Politics. – SPb. : Publishing House of S.-Peterb. un-ty, 2000. – S. 476–510.
9. Seligman Martin E. P. New positive psychology: A scientific view of happiness and the meaning of life / E. P. Martin Seligman ; trans. with English. – M. : Sofia, 2006. – 368 s.
10. Freud Z. Three essays on the theory of sexuality / Z. Freud. – M. : Education, 1989. – 89 s.
11. Ryff C. D. Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being / C. D. Ryff // Journal of Personality and Social Psychology. – 1989. – № 6, Vol. 57. – S. 1069–1081.

K. I. Kamsheko THEORETICAL MODEL OF SUBJECTIVE HAPPY HOMOSEKSUALNOY PERSONALITY

The article analyzes and generalises the main stages of the study of subjective well-being problem for homosexuals. Based on well-known studies (K. Riff, E. Diner, N. Bradburn, P.P. Fesenko) the main components were identified. Subjective well-being is considered from the point of view of its internal

structure - cognitive, affective and behavioral components. Based on the well-known studies a theoretical model was developed for studying the problem of subjective well-being for homosexuals.

Formulation of the problem. The progress of socio-political transformations of domestic society has actualized many problems, in particular plurality, tolerance as a way of coexistence of social groups of different genesis and subject orientation. Among them, new communities, such as the virtual, or community of non-traditional sexual orientation, such as homosexuality, take on the prominent place. The problem of its integration into society is associated with a change in the value determinants of coexistence of people both in the intergroup dimension and in the intragroup. Therefore, the problem of criteria, indicators, welfare of the homosexual person is relevant at the time.

Consequently, the problem of subjective well-being is relevant at the time and is sufficiently thoroughly presented in the work of scientists (O. Danilchenko, etc.). However, subjective well-being of not only individuals, but also groups of individuals, in particular homosexuals, in the context of their assessment of their own lives is not sufficiently developed, which led to the choice of the topic of research.

Key words: subjective well-being, homosexual personality, hedonistic approach, eudemonic approach, components, evaluation, life satisfaction, emotional comfort

УДК159.944.4:305]:629.7(045)

І. В. КАРЯКА

DOI: https://doi.org/10.35619/prap_rv.vi12.56

ГЕНДЕРНІ ОЗНАКИ ПРОЯВУ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ АВІАЦІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Стаття присвячена вивченню особливостей стресостійкості людини, що детермінується гендерною приналежністю індивіда та визначає структурну організацію і змістовне наповнення її професійної діяльності. В рамках означеної проблематики здійснено теоретичний аналіз вивчення стресостійкості фахівців авіаційної галузі за гендерною приналежністю, а також представлено програму емпіричного дослідження щодо виявлення даного феномену психічної діяльності людини, проаналізовано та інтерпретовано отримані результати та визначено перспективні напрямки його вивчення.

Ключові слова: стресостійкість, стрес, адаптивність, тривожність, гендер, стать, детермінанти стресостійкості.

Статья посвящена изучению особенностей стрессоустойчивости человека, детерминируется гендерной принадлежностью индивида и определяет структурную организацию и содержательное наполнение ее профессиональной деятельности. В рамках обозначенной проблематики осуществлен теоретический анализ изучения стрессоустойчивости специалистов авиационной отрасли по гендерному принадлежности, а также представлена программа эмпирического исследования по выявлению данного феномена психической деятельности человека, проанализированы и интерпретированы полученные результаты и определены перспективные направления его изучения.

Ключевые слова: стрессоустойчивость, стресс, адаптивность, тревожность, гендер, пол, детерминанты стрессоустойчивости.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток життя сучасної людини ставить перед нею все нові і нові завдання, вирішення яких потребує швидкого і продуктивного реагування щодо подолання проблемних ситуацій у професійній сфері її життєдіяльності. Дослідження стресостійкості усвідомлюється науковцями багатьох наукових галузей (фізіології, соціології, охороні праці, теоретичній та прикладній психології) як гостро актуальна проблема сучасного суспільства, оскільки різноманітні реакції людини під час переживання стресу не завжди відповідають очікуванням та сподіванням інших. Саме тому погляди багатьох психологів спрямовані на виявлення раціонального компоненту в організації стресостійкості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі налічується значне розмаїття трактування поняття стресостійкості. Так, у психологічному словнику дана дефініція визначається як здатність людини адекватно переносити напружену або нестандартну ситуацію, не занурюючись у стан стресу [4].

В свою чергу, російський психолог та психофізіолог В. О. Бодров розглядає даний феномен людської психіки як інтегральну психічну якість особистості, яка характеризується необхідним ступенем адаптації індивіда до екстремальних ситуацій і негативних факторів професійної діяльності.